

NAZMİ ÖNER

İRKUTSK'TAN URALLARA SİBİRYA

(GEZİ)

Yazan ve yayına hazırlayan: Nazmi Öner

Yazarla irtibat Tel: 0544 665 09 09

e-mail: n.oner1507@gmail.com

Yayına hazırlandığı tarih: Eylül 2011

ISBN:

Bu e-kitabın tüm telif ve yayın hakları 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince yazarına aittir.

Arama motoruna “Nazmi Öner” yazıp tıklayarak yazarın tüm kitaplarına ulaşabilir, www.nazmioner.com.tr sayfasından elektronik kitaplarını açıp okuyabilirsiniz.

İÇİNDEKİLER

İrkutsk'tan Krasnoyarsk'a	05
Krasnoyarsk	27
Krasnoyarsk'tan Novosibirsk'e	31
Novosibirsk	36
Novosibirsk'ten Omsk'a	53
Omsk	67
Omsk'tan Ufa'ya	82
Gezisinin değerlendirilmesi	113
Bozkırdan aklımda kalanlar	113
Sibirya'dan aklımda kalanlar	116
Sonsöz	124

NAZMÎ ÖNER 1946 yılında Burdur'un Bucak İlçesine bağlı Seydiköy'de doğdu. Seydiköy İlkokulu ve Isparta Gönen İlköğretmen Okulunu bitirdikten sonra, 1964 yılında Erzurum Karayazı'ya bağlı Yücelik (Zorova) Köyü İlkokulunda öğretmenliğe başladı. Sonra Buca Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler ve Anadolu Üniversitesi Tarih Öğretmenliği bölümlerini bitirdi. Erzurum'dan sonra öğretmenlik hayatı: Afyon, Burdur, Giresun, Konya ve Antalya'da, İlkokul Öğretmeni, Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Tarih ve Dershane Öğretmeni olarak

otuz beş yıl devam etti. Burdur Cumhuriyet lisesinden emekli olduktan sonra altı sene de Çıralı'daki kendisine ait Likya Pansiyonu çalıştırdı ve dünyanın değişik bölgelerine geziler yaparak bunları yazdı. **Yazarın yayınlanmış Eserleri:** *Yalnızlık, Gece ve Karlar* (Şiir) / *Dünya Yaşanası Bir Yer Değil* (Şiir) / *Kürt Açılımasının Kapanımı* (Araştırma-Politika) / *Amsterdam Şiir Gibi Şehir* (Şiir) / *Seydiköy* (Köy araştırması) / *Kültüre Eleştirel Bakış* (Toplumsal eleştiri) / *Tarihin Tanımı* (Tarih) / *AB Arifesinde Çevre sorunlarımız* (Makale) / *Kırk Yaşında Kadın* (Şiir) / *Gazete* (Tarih) / *Sagalassos* (Tarih) / *İran'da Gezmek* (e- kitap Gezi) / *Kıbrıs'ta Tarih ve Doğa* (Gezi) / *Kafkas Ülkeleri* (e-kitap Gezi) / *Baltık Ülkelelerinde Gezi* (e-kitap Gezi) / *Yurtiçi Geziler* (Gezi) / *Türkistan Gezisi* (e-kitap Gezi) / *Tebriz* (e-kitap Gezi) / *Şiraz* (e-kitap Gezi) / *Hemedan* (e-kitap Gezi) / *İsfahan* (e-kitap Gezi) / *Sanatta ve Evrensellik* (Deneme) / *Türkiye'nin Mutsuz ve Huzursuz İklimi* (Deneme) / *İlköğretmen Okullarında Bir Zamanlar* (Eğitim) / *En Büyük Tehdit Milliyetçilik* (Araştırma) / *M. Kemal ile Çanakkale'den Ankara'ya* (Tarih) / *Dünyanın Birliği* (araştırma) / *Laiklik, Şeriat ve Türban Tartışmaları* (Güncel politika) / *Anayasa, Uzlaşma ve Paranoya* (araştırma) / **Çocuk kitapları:** *Su Damlasından Buluta*, *Termessos'lu Gençlerin Onur Mücadelesi*, *Pergeli Bulutlar Toroslarda*, *Kasaphane Kedileri*.

Nazmî Öner'in elektronik kitaplarını www.nazmioner.com.tr adresinde bulabilirsiniz.

İRKUTSK'TAN NOVOSİBİRSK'E

İrkutsk çok güzel bir şehirdi ve çok sevmiştim. Fakat ne yazık ki bu güzel kentten ayrılma zamanım gelmişti. Saat 20.00'de Kızılyar'a (Krasnoyarsk'a) gitmek üzere yola çıktım. İki aydır trenlerde yolculuğa o denli alışmışım ki İrkutsk'ta geçirdiğim iki günden sonra trene binince sanki evime gelmiş gibi oldum.

Şimdi Trans-Sibirya treninin
Ekonomik sınıf kompartımanında
Yeni yol arkadaşlarımla
Yeni bir yolun başında buluyorum kendimi.
Yıl 24 saat yollarda
Trans-Sibirsk trenleri gibi
Durduğum anda
Yaşam bitecek sanki.

“İrkutsk'tan ne zaman çıksam ertesi gün sabah Novosibirsk'e varırım” sorusunun yanıtını bulamadım. Yarım yamalak Rusça ile sorduğum kişiler soruyu anlamadı. Aslında trenlerin sorgulanması için her istasyonda çok sayıda elektronik cihaz vardı. Fakat kullanmasını bilmiyorum. Zaten bilsem de alfabe değişik olduğu için öğrenmeye de çalışmadım.

Haritaya bakarak kendimce iki gece bir gündüz gitsek, ikinci günün sabahında varabileceğimizi tahmin ediyordum. Fakat doğaldır ki Sibirya gibi 13 milyon kilometrelik devasa bir coğrafyada tahminleri tutturma olasılığı zordu.

Otelde de rahat olmadığım için erken bir treni seçeyim dedim ve akşam 07.30 trenine bilet almak için sıraya girdim.

Trende köpeğini gezdiren kadın

Önümde çok insan vardı ve bir de araya girenler oluyordu. Araya girenlere kimse müdahale etmiyordu. Kassadaki bayan aslında müdahale etmesi gerekirken o da karışmayınca ben müdahale etmek zorunda kaldım.

Sonuçta hem yoruldu ve hem de asabım bozuldu. Kassadaki kadın da hiç yardımcı olmadı. Ekonomik bilet yok dedi. Ben bu hat-taki bütün trenlerde yok şeklinde anladım. Meğer ekonomik bilet hepsinde varmış da bu trende satılıp bitmiş. Kadına biraz da ters dav-randığımdan olacak. Rusça bir şeyler söyledi, ama söylediklerini an-lamadım. Bir öfkeyle bilet almadan döndüm. Çünkü 2200 rublelik bilet, kupede 4750 rubleydi. Uçak bileti gibi 150 doları geçiyordu.

İrkutsk çıkışında Angara Nehri

Fakat düşündüm burada kalacak değilim, gitmem gerek. Başka alternatif de yok. Otelde kalsam lanet kızlarla hiçbir özelliği olmayan otele yine 2000 ruple vereceğim. Dönüp bileti almak için tekrar sıraya girerken en öne geçtim. Birisi itiraz edecek oldu, diğerleri sıradan biraz önce çıktığım için, benim sırada olduğumu söyledi.

Kassadaki kadına tekrar anlattım. İnadına anlamak istemeden bildiğini okuyordu. Sıradaki kadınlardan birisi İngilizce bilen bir yakınını arayarak telefonu bana verdi. Ona ne istediğimi söyleyip telefonu kadına verdim. İsteğimi bir kez de o Rusça olarak ilette kasadaki bayana. Aldığı cevabı telefondaki kadına söyledi. O da bana bu

trende ekonomik bilet olmadığını söyledi. Mecburen kupe bilet aldım.

Sibirya kırsalından

Saat sekiz dokuz gibi otelden çıkar, burada yazılarımı yazarım dedim. Çünkü biletteki saat 07.30 olsa da bütün trenlerde olduğu gibi bu saat Moskova saatiydi. Yani tren artı beş saat ilaveyle İrkutsk saatine göre gece yarısı 12.30 da kalkacaktı.

Sibirya'dan

Ahh! Ne zamana
Nasıl bir bilet alayım?
Biter mi bu yollar?
Transsibirsk 9300 kilometre
Yine, yeni bir yol hazırlığındayım.

Yol olmuş yaşıntım
Buruk mu buruk, duygularım.
Ahh... İki aydır yollardayım...
Sibirya'da sonsuz sınırsız
Ve ıssız bir orman şimdi
Transsibirsk trenindeki yalnızlığım.

Tren 12.10'da geldi. 20 dakikada yolcularını alıp tam vaktinde yürüdü. Bu tüm yolculuğum boyunca aldığım en pahalı bilet oldu. Önceden de gezginlerin anılarında Sibirya da yolculuk ve otellerin çok pahalı olduğunu okumuştum. Trans Sibirya trenlerinin fiyatı, diğer hatlara göre neredeyse iki kattı. Çünkü bu hat çok yükliydi.

Sibirya kırsalında bir köy

Kupe vagonun, ekonomik klas vagonlardan çok büyük bir farkı yoktu. Burada da yine kompartımanın içinde 4 yatak vardı.

Farkı karşı pencere tarafı boştu. Yani koridordu ve kompartımanın kapısı kapanabiliyordu. Tuvalette kâğıt ve sabun vardı.

Bir de birkaç saatte bir arkamızı dayandığımız yerin tozunu alıyorlardı ki, her yer orman toprak görünmüyor, nereden toz olsun. Yani farklar öylesine basit şeylerdi ki fiyatı iki kattan fazla katlayacak şeyler değildi. Fakat küçük istasyonlarda durmadığı için, hızlıydı. Ve kadın aksiliğinden bana üstte bir yatağı vermişti.

Goş ve annesi

Altta bir ana oğul, üstte de bir tatarla ben karşılıklı yatacaktık. Goş 15-16 yaşlarında sempatik bir delikanlıydı. Benimle İngilizce

konusmak istediğini anladım. Ben artık hiçbir kimseye İngilizce bilmediğimi söylemiyordum. Çünkü burada zaten şu ana dek benden ileri İngilizce konuşan üç beş kişiyle ancak karşılaştım.

Goş'la biraz daha oradan buradan konuşunca istersen ben üste çıkarım dedi. Çok memnun oldum. Gerçi kupenin bir farkı da üstte de rahat oturulabiliyordu. Çünkü en üstteki bagaj katı kaldırılarak, koridor tarafına verilmişti. Fakat yine de oraya çıkıp inmek 66 yaşında bir insan için kolay değildi.

Çiçek, orman, su Sibirya'nın ruhu

Goşla İngilizce anlaşılmamızın yarısı kadar Tatar İldar ile Türkçe anlaşımadım. Yani Rusya'daki Hakas, Dva ve Tatar gibi Türk topluluklarında hiç kimseyle Türkçe anlaşmak mümkün değildi. Üç beş Türkçe sözcüğün yanına sözlükten üç beş de Rusça

koyarak ve beden dilini kullanarak yüzde otuz bir anlaşma sağlanabiliyordu.

İKİ ÇOCUK

Yolculuğumun bilmem kaçınıcı sabahında

İki çocuk görüntüsü düştü.

Sibiry Treninin penceresine

Kemerova yakınlarında.

Birbirlerine

Bir şeyler anlatıyorlar

Bir çayın kıyısında

İhtimal, dalacaklar birazdan oyuna.

Sibiry Treninde çocuklar

Merak ediyorum dünyalarını
Oynarken kır çiçekleri arasında
Ne vardır acaba çocuk dünyalarında?
Yoksa bir çiçek miydi onlar
Açan Sibirya kırsalında.

Sibirya kırsalından

Onlar bu kötü dünyanın
Şimdilik dışında
Ama ah, kıyısında.
Ne içinde yaşadığı
Doğanın farkında

Ne de gelecek kış umurunda.
Dışında değil çünkü
Onların içinde dünya...

Heyhat, gün gelecek
Bitecek bu rüya
Ve onları da alacak
İçine dünya.

30.06.2012 Kemerova

Tatar İldar ile

Geçen ay dolaştığım Kazakistan, Kırgızistan gibi Türk cumhuriyetlerinde de anlaşma oranı yüzde elli civarındaydı. Oysa Gasıralı İsmail'in 1912'de Kırım'da çıkardığı bir gazetenin tüm Türk dünyasında okunup anlaşıldığı söyleniyordu. Bu konuda dilde Türkçeleşme derken çok ileri gidildiği ve Türk dünyasından kopulmuş olduğunu düşünüyorum.

Bana göre bir başka etken de buralarda herkes, otomasyona bağlanmış gibi Rusça konuşuyor. Kazakistan ve Kırgızistan'da kaldığım otellerde bile televizyonlar hep Rusçaydı.

Sibirya orman, maden gaz

Komünizm, Sibirya'nın bu günkü şeklini almasını sağlamış. Çünkü zorunlu göçler, çalışma kampları, insan hayatı hiçe sayılarak

ve zora dayalı her türlü yöntem kullanılarak, dünyanın soğuk çölü sayılan Sibirya güzel bir yaşam alanına dönüştürülmüş.

Yüzden fazla etnik köken ve dil Rusçada birleştirilmiş. İlk gelenler çok büyük çile ve işkence çekse de bugün yaşadıkları kent ve köyler çağdaş benzerlerinden farksız. Fakat doğaldır ki Sibirya'ya bunca emek, yatırım boşa değil. Sibirya çok zengin.

Yol boyunca kereste depoları

KOMÜNİZMDE EŞİTLİK

Belki de davulun sesi

Uzaktan hoş geldiğinden

Tanıdığımı, anladığımı sanır

Sempatiyle bakardım Komünizme
Ben de eskiden.

Gerçek eşitlik bu ormandaki mezarlık

Ve çekmediğim çile
Kalmamıştı komünistliğimden
Saygı duyar, severdim çünkü
Eşitlik ve kardeşlik türkülerinden.
Ne denli eşitlikçiymiş ki
Komünizm meğer
Belli oluyor
İnsanların oturdukları evlerden.

Omsk'ta estetik bir yapı

Yönetenler lüks saraylarda
Ne denli eşitse birbirine
İşçiler de kulübe evlerde
Çok eşit gerçekten.

Yollar, ağaçlar
Dağlar, ovalar
Daha eşit bence /Daha yoldaş
Daha kardeşçe
İşçi ve yönetenden.

Sibirya

Olanaksız ise
Yaşamı ve dünyayı eşitlemek
Doğaya ters ise eşitlik
Bırak doğa kendi kursun dengesini
İnsanların kurduğundan
Daha denk şimdilik.

Doğaya ihanet
Bindiğin dalı kesmek
Bilinsin ki /Bu hırsın sonu felaket.

Sibirya kırsalından

Bakınca ağaca, ormana, kuşa
Dağa, denize
Ve bir de kendimize
Doğanınki daha denk
Ve doğalda ahenk
Kesinlikle.

03.07.2012 Sibirya'da Yol

Kamusal yapılarda görkem (tren istasyonu)

Sibirya’da ulaşımın bir numaralı aracı demiryolları. İkinci sırada su ve havayollarını sayabiliriz. Karayolları ise tren ve suyollarıyla bağlantı sağlamak amacıyla yönelik basit yollar. Ben Abakan Kızıl arası hariç bu yolculuğumun tamamını tren yolu ile yaptım. Hani genç olsam ve olanak bulsam aynı yolculuğu suyuyla da yapmak isterdim.

Yolculuğun doğal ortamına gelince, İrkutsk’tan sonra da doğa aynen hafif dalgalı ve ormanlarla kaplı olarak devam ediyordu. Fakat Angarsk’tan sonra ormanın içinde yer yer ovalar açılmıştı. Buralarda ya orman geri çekiliyor, ya da ova ormanın ortasına belli aralıklarla birkaç km giriyordu.

Fakat yol ilerledikçe daha geniş ovalar açıldığı ve plantasyon şeklinde tahıl tarımı yapıldığı görülüyordu. Açmaların arada ormandan rüzgâr perdeleri kalacak biçimde kesimle veya ormanı yakarak yapılmış olduğu anlaşılıyordu. Doğa tam da Anadolu'nun Nisan ortasında, acı bahar dediğimiz diriliş ve canlanmayı yaşıyordu.

Orman

ORTA ASYA'DA ÇİÇEK

Baykal gölünün kenarında
Yaz başında açan bir çiçek
Hazar kıyısında Nisanda açan

Bir çiçeğe seslenerek
Türkçe konuşup anlaştılar
Geçmişî yâd ederek.

Haziran sonlarında Sibiryâ'da çiçekler

Hatta İstanbul'da bir lale
Ve Berlin'de bir gül ile
Tanrı dağlarının eteğinde
Bir papatyayı selamlayarak
Oldular kardeş
Baharı coğrafyada üleşerek.

Novosibirsk'te çiçek saat

Belki bir gün   ekler
İnsanlara ders verecek
Ve dünyayı birleştirecek. 4.07.2012 Yol

Saat 14.30'da  evremova'ya geldik. Buralarda da ova ve ormanlar birbirine giriyor. Doğa  ayır,  imen,   ek bahar ve deniz gibi nehirler. Karnım a , ama doğadan gözümü alamıyorum.

Sibirya öylesine güzel
 ylesine büyük
Ve öylesine bolluk ki

Açlığımı hiç hissetmiyorum.
Çünkü ben gözlerimden
Sibirya ile besleniyorum.

Bir tren istasyonu (vakzal)

Demek ki Sibirya’da kışın nasıl ki her şey beyazda birleşiyorsa, yazın da her şey yeşilde birleşiyordu.

Saat 15.50 Zolari. Ahşap evler, sığır sürüleri, ovalarda ekinler henüz boy atmamış yere yapışık, koyu yeşil ve taze. Kuytan içinde nehirler ve göller olan büyükçe bir kent ve hemen bitiminde Tulun var. Arada orman, su ve çiçek doğal fonu yolun.

KRASNOYARSK

Gece rahat geçti. Sabah 07.45'te Krasnoyarsk'a geldik. Krasnoyarsk, muhteşem bir şehir. İçinden geçen Yenisey Nehri deniz gibi. Her tarafında gemiler limanlar.

Koşa koşa fotoğraflarını çekmeye çalıştım. Sibirya'nın nüfusu bir milyon aşan üç şehirden üçüncüsüydü burası. Limanı büyüktü. Nehir de öyle.

Krasnoyarsk vakzalı

Krasnoyarsk engebeli bir arazi üzerinde kurulu. Şehir nehir kenarındaki düzlüklerden fazla yüksek olmayan tepelere tırmanıyordu. Aşağıda Kranoyarsk'tan görüntüler.

KRASNOYARSK (KIZILYAR)
Transsibirsk treninde
Gün aydınlanırken 04.00'te
Başladım aranmaya
Krasnoyarsk nerde?
Ormanda nehirleri geçe geçe
Bir çay iki de kahve içtikten sonra
Giderken Novosibirk'e
Saat 7.30'da geldim Krasnoyarsk'a

Krasnoyarsk ve Yenisey Nehri

Yenisey kıyısında Krasnoyarsk
Muhteşem bir diyar.
Fakat adı bile değişmiş
Türk'e vatan değil artık Kızılyar.

KRASNOYARSK'TAN NOVOSİBİRSK'E

Krasyonarsk'tan sonra pek çok istasyondan geçtik. Doğa hep aynıydı. Orman su çiçek ve yeşilin her tonu bir yarış içindeydi sanki.

Sibiry ormanlarından
Sibiry orman yeşili
Su mavisi
Sibiry ormanların okyanusu...
Baykal sınırsız düşler denizi
Baykal Sibiry'nın
Kanı, canı, kalbi.

Ormanlar, otlaklar bedeni.
Sibirya yerkürenin yüz akı
Doğallığın kalesi
Ve yok başka alternatifi. 29.06.2012

Sibirya'da köy evleri ve bahçeleri

SİBİRYA'DAN SERVET AKAR
Trenler boş gider, dolu gelir
Sibirya'dan servet akar.
Sibirya sonsuz berekettir
Rusya Sibirya'yı sağlar.

Nehirlerde gemiler
Kereste ve maden getirir.
Sibirya bitmez tükenmez
Sınırsız bir servettir.

Kereste yüklü trenler

Tren, gemi, tır, kızak
Hiç durmadan çalışır
Emer kanını Sibirya'nın
Yükleyip Batıya taşır.

Rusya Sibirya'yı sağar
Sütünü içip
Kaymağını satar.
İnsanlar paraya tapar.

Sibirya orman su, maden kereste, enerji

Fakat sanılmasın ki:
Sibirya sonsuz bir servettir.
Bir gün gelecek
Güneş bile bitecektir.

29.06.2012 Yol

SİBİRYA FETHEDİLMEDİK TEK KALE

Esir olup çıkarına
Dizginleyemeyip
Hırs ve tutkusunu
İnsanoğlunun doğayı yağmalayıp
Dengesini bozduğu
Yüz yerinden yaralı
Yamalı dünyamızda
Doğanın doğallığını koruduğu
Fethedilememiş tek kale /Sibirya.

Sibirya

NOVOSİBİRSK

Novosibirsk bir buçuk milyon nüfusu ile Sibirya'nın en büyük ve Rusya Federasyonunun da Moskova ve Petesburg'tan sonra üçüncü büyük kentidir.

Novosibirsk

NOVOSİBİRSK

Rusya'da Moskova bir
Petesburg ikinci şehir...
Üçüncüye Novosibirsk gelir.

Novosibirsk orman, su, nehir
Sibirya denilince, akla gelen ilk şehir.

Novosibirsk'te Goş'la annesine ve Tatar İldar'a veda ederek trenden indim. Saat 19.00 idi. Demek ki 33 saatte gelmişiz. Ayrıca zaman olarak da ortalığın kararmasına daha en az üç saat vardı.

Novosibirsk Tren Garında yağmurlu bir ikindiye indim. Gar, bir hava limanı gibiydi. Gar'ın kapladığı alan da bir hava alanından kalıvermezdi.

Novosibirsk Tren Vakzalı

Garın karşısındaki Novosibirsk otel vardı, hemen oraya gittim. En ucuz oda 3400 rubleydi. Resepsiyondaki kız İngilizce biliyordu.

Ona ucuz ve temiz bir otelin adını yazıp vermesini rica ettim. Yazıp verdi.

Dışarı çıkıp taksiciye bu kâğıtta yazılı otele götürmesini istedim. Orada 1000 rubleye oda buldum ve o da istasyona yakındı. Resepsiyondaki kız daha ucuz odamız yok. Bunun duşu tuvaleti dışarıda olduğu için 1000 ruble dedi.

Tamam dedim odaya çıktım. Oda fena değildi. Ama tuvalet öteki koridorda, duş da 6. Katta dedi. Eşyaları koyup hemen dışarı çıktım. Öncelikle yarın gideceğim Omsk'a biletimi almak için vakzala gittim.

Vakzalda peronlara ulaşım

Danışmadaki bayana “Ruski net. Ya Turak” dedikten sonra Rusça sözlükten önceden hazırladığım sözcüklerle, yarın akşam Omsk’a gitmek istediğimi söyledim. Üç alternatif söyledi. Yine “Ruski net” deyip yazmasını işaret ettim, yazıp verdi.

Ben 18.52 trenini tercih ettim. Çünkü burası Moskova’dan üç saat ileri olduğundan saat 21.52’de kalkacaktı. İki şehir arası 9 saat olduğundan Omsk’a da sabah 8 gibi varacaktım. Ekonomik klas fiyatını yazdım. 1600 ruble. “Tamam” anlamında işaret etti.

Novosibirsk tren vakzalı

Bunların hepsini yazdıktan sonra kasadaki bayana gidip, yine “Ruski net. Ya turak” (Rusça hayır, ben Türküm) dedikten sonra kâğıdı uzattım. Tamam dedi. Bir de “niz (alt)” dedim tamam dedi ve

biletimi aldım. 19.30'dan 21.30'a kadar iki saat gar ve otel çevresinde dolaştım. Saat ona doğru otele gelip, duşumu alıp 11.00'de yolculuktan kalanlarla yemeğimi yedim.

Sonra bilgisayarı açtım. Zayıf da olsa bir internet vardı. Biraz onunla uğraşırken baktım saat yarım olmuş, hemen yattım. Burada güneş çok geç battığı için zamanı ayarlamak mümkün olmuyor. Akşam olsun yemek yiyeyim diyorsun, bir de bakıyorsun ki 11 oluvermiş.

Novosibirsk

Sabah 06.00'da uyandım. Akşam saat 21.00 de yola çıkacaktım. Yani süre çok uzundu. Onun için hiç acele etmedim. Kahvaltıyı

yapıp internete baktım. Çok zayıftı iş görmüyordu. Biraz yazılara bakıp, saat dokuzda eşyalarımı aşağıda bir dolaba 100 ruble karşılığı emanet bıraktım. Bir bankada para bozdurdum, birkaç elektronik mağazasında fotoğraf makinasının ara kablosunu aradım bulamayınca vazgeçip geziye yoğunlaştım.

Vakzaldan Novosibirsk otelin sağından giden cadde ileride büyük bir meydana çıkıyordu. Bu caddeyi izleyerek meydana vardım. Heykeller ve çiçeklerle yapılmış düzenlemeler vardı.

Sağa dönerek metro binasının önünden ileri devam ettim. Yine burada tarihi metro binasının tam karşısındaki parkta çiçeklerle yapılmış bir saat vardı. Cadde üzerinde hafif zigzaglar yaparak, bazı sokaklara dalıp çıkarak ilerledim.

Metro binası

Bir taraftan da “Obi nerede” diye soruyordum. Gösterilen yönde yarım saat kadar yürüdükten sonra Obi Nehri görüldü. Doğruca inince bir köprüye vardım. Fakat bu köprü tren içindi. Üstünde yürüme yeri yoktu.

OBİ NEHRİ

Barnaul, Omsk

Ve Novosibirsk benzeri

Sibirya’nın incilerini

Dizmiş ipe dizer gibi

Obi ve kolu İrtiş nehirleri.

Obi Nehri ve İrtiş kolu

Obi devasa büyüklükte
Uzunluğu 3650 kilometre
En uzun kolu Kara İrtiş’le birlikte
Beş bin dört yüz kilometreyi geçmekte.

Su toplama alanı
Üç milyon kilometre kare
Genişliği kilometrelerle ölçülmekte...
Nehir değil, akan bir deniz demek
Daha uygun düşüyor gerçeğe.

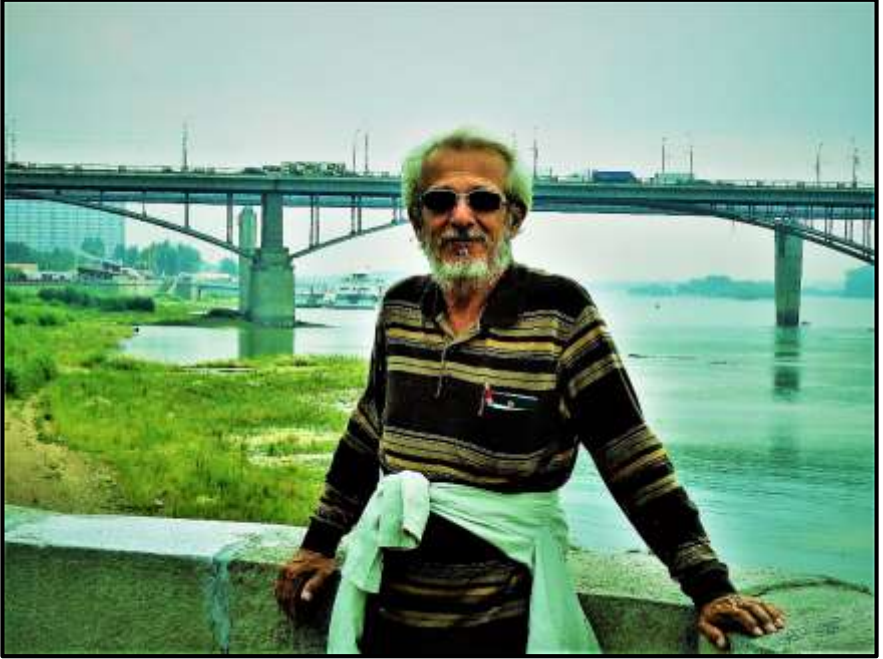
01.07.2012 Novosibirsk

Obi Nehrinde bir liman

Üstünde yürümek için 500-600 metre ilerdeki köprüye gitmem gerekiyordu. Orada iki köprü yan yanaydı. Birisi yine tren veya metroya ait olup öteki araba ve yayalara aitti. Arabaların geçtiği üstü açık köprünün sonuna dek gittim. Obi burada İstanbul boğazı genişliğindeydi. Bu yüzden köprüler bu dar bölümlerdeydi.

Çoğu yerde de içine adalar giriyor ve nehir çok genişliyordu. Yukarıda nehrin içinde büyük bir ada görünüyordu. Biraz önce ilk gittiğim köprünün biraz aşağısında da liman vardı. Köprü iki kilometreye yakındı. Sonuna varınca nehrin karşı yakasındaki yerleşimlerin fotoğraflarını çekip geri döndüm.

Obi kıyısında

Dönüşte ilk gittiğim köprü'nün alt tarafındaki limanı yakından görmek istedim. Ama kıyıdan girişi yoktu. Kıyıdan içerideki caddeye girdim. Cadde boyunca biraz ilerleyince limanın girişini bulup girdim.

NOVOSİBİRSK VE OBI

Nehir değil Obi

İnce uzun bir deniz

Uçsuz bucaksız bir boğaz gibi

Sarıp sarmalamış Novosibirsk'i.

Obi Nehri

Novosibirsk'i

Baykal'dan Baltık'a

Orta Asya'dan Kutba bağlayan
Devasa bir su yolu Obi.
Harıl harıl çalışıyor
Limanlarında gemileri.
Adaları, köprüleriyle Obi
Novosibirsk'in yüreği.

01.07.2012 Novosibirsk

Yükleme boşaltma yapan gemiler

Kıyı boyunca demiryolu, vagonlar ve onun iç tarafında depo ve antrepolar vardı. Burada hummalı bir faaliyet vardı. Tırlar kamyonlar bu depolardan aldıkları malları bölgenin uzak yerlerine götürüyor. Daha küçük araçlar ise şehir içi dağıtımı yapıyordu.

Vinçler bir yandan da bazı konteynırları vagonlara yüklüyor, bazılarını depolara indiriyordu. Sanki bu liman gelen mallar içindi. Ve Antalya Limanından çok daha işler durumdaydı. Şehirde başka limanlar da olup belki giden mallar başka limanda olabilir.

Başka bir liman ve depolar

Limandan geri döndüm. Ama başka yollardan geri döndüğüm için oteli bulamadım. Vakzalı otobüsüne binerek vakzala geldim. Oradan oteli buldum. Domates soğan, biraz peynir alıp odada öğle yemeğini savuşturduktan sonra çıkıp gezmeye devam ettim.

Genellikle ana caddelerde ilerlerken ilginç bulduğum ara sokaklara da girip çıkıyordum. Şehirde uygulanan ızgara planı gereği

caddeler birbirini dik kesiyor, geniş bulvarları, devasa parklarıyla
modern bir şehirde dolaştığımızı hissediyordunuz.

Sibirya'da orman, çiçek, su

Sanki Çaykovski'den

Bir keman konçertosu.

Sibirya'da yollar

Yarınlara kurgu.

Bir buçuk milyon nüfuslu

Novosibirsk

Sibirya şehirlerinin kontu. 02.07.2012 Novosibirsk

Novosibirsk

Sonuçta Şehrin vakzal tarafında sabahtan beri 9-10 saattir do-laşıyordum. Aslında çok yorulmuştum ama her gördüğüm sokağa girmekten kendimi alamıyordum. Nihayet saat 18.00’de otele döndüm.

Eşyalarımın bulunduğu dolaptan notbuku çıkararak, İrkutsk yazılarını yazdım. Face book için resimlerini hazırladım. Bu arada yarın Omsk’a sabah varıp, akşama kadar gezdikten sonra akşam Ufa’ya gideceğim için fotoğraf makinasının bataryasını resepsiyonda Őarja taktım. Bu arada bilgisayarın da Őarjı bitti. Onu da Őarja takıp 19.00 da dışarı ıktım.

Novosibirsk’te park

20'00'ye dek şarjda kalsın 20'de vakzala giderim diye düşünüyordum. Yine meydana dek gittikten sonra bu kez sabah gittiğim yönün aksine sola dönerek bir saat kadar da buralarda dolandım.

Gerçekten bu muhteşem şehrin burada yaratılması ve çağdaş bir yaşamın burada insanlara yaşatılması çok önemli ve büyük bir başarıydı. Rusya buralarda gerçekten çok büyük işler başarmış. Dünyanın dışında kendi içine dönük 13 milyon kilometre karelik bir alanı dünyaya dahil etmekle kalmamış, buranın insanlarını da çağdaş yaşama sokmuş.

Novosibirsk

Belki biraz da komünizmin kendini kanıtlaması adına, belki biraz da güç gösterisi veya ekonomik kaynakları için, Trans Sibirsk demiryolu üzerindeki bu şehirler sanki dünyaya meydan okur gibi,

doğaya rest çeker gibi, çağdaş modern ve dünya neyi yaşıyorsa buralardaki insanlar da onu yaşıyor. Avrupa'nın ve dünyanın tüm büyük mağazaları, burada da var.

NOVOSİBİSK TRENLERİ

Novosibisk,
Sibirya'nın merkezinde
Her yönüyle mükemmel
Bir dünya şehri.
Antalya hava Limanı gibi
Milyonları taşır trenleri.
Ve Avrupa'dan /Daha ileri modernliği.

Novosibirsk'te park

Nehir kenarına vardığımda.
Seyrettim Obi'yi

Kenarından, karşı yakasından
Çıkıp köprülere
Seyrettim orta noktasından.

Novosibirsk'te Obi Nehri

Obi gibi dalmak geldi içimden
Obi gibi girmek kalbine
Novosibirsk'in.
Gemilerinde gelmek
Trenlerinde terk etmek
Dolaşıp durdu düşlerinde /Gezginliğimin.

NOVOSİBİRSK'TEN OMSK'A

Sibirya'nın uçsuz bucaksız ormanları, devasa nehirleri gibi ovalar da çok büyüktü. Sibirya'nın orman denizinde, ormanlar yakı-larak açılan ovalar, sanırsınız ki okyanusun ortasında minik- minik adalar.

Plantasyon tarımı yapılan ovalar

Öylesine büyük ki tarlalar, birbirlerinden çok kalın rüzgâr per-deleriyle ayrılıyorlar. Sanırım bu devasa ovalarda pancar patates ve

kuru ziraat alanında plantasyon tarımı yapıyorlar. Ve öylesine bir diziliş gösteriyor ki ova, orman, nehir trenin penceresinden şiir gibi akıp gidiyorlar. Onun için ben de sürekli şiirleştirerek anlatmaya çalışıyorum.

Sibirya ovaları

SİBİRYA'DA OVALAR

Sibirya'da devasa ovalar
Orman su ova
Birbirini kovalar.

Demiryolu onları
Birbirine bağlar.
Küçük ev bahçelerinde üretim
Ovalardakini sollar.

Sibirya'da ova

SİBİRYA'DA KÖY
Sibirya'da köy
Ahşap ev, küçük bahçeli...
Ormanı, yeşili bol
Demiryoluna ekli
Yaşamı yol.

Sibirya'da bir köy

Demiryolunun
Elektrik direkleri
Ve basit köy evleri
Köy istasyon çevresi...
Gerisi Orman
Ve meşgaleleri
Küçük ev bahçeleri.
Amaç atlet şort
Çalıştırırken bedeni
Depolamak güneşi.

Küçük ev bahçelerinde mayolarıyla çalışırken güneşleniyorlar

Şortları Mayolarıyla
Küçük ev bahçelerinde
Çalışan insanlar
Sanki Akdeniz kıyısında
Sıcak bir plajda
Güneşi depolamaya çalışıyorlar.

02.07.2012 Novosibirsk

İrkutsk Novosibirsk arasında bir köy

SİBİRYA'DA YAŞAM

Sibirya'da yaşamak
Bir gizem bir sihir.
Umutlar saklansa da
Karların altında
Sibiryalı sabırla
Yazı getirir.

Bilinmez
Bu tahta kulübelerde

Hayat nasıldır?
Ne yenilir, ne içilir
Hangi türküler söylenir
Hangi ağıtlar yakılır
Geleceğe nasıl bakılır?

İrkutsk- Novosibirsk arasında bir köy

Sevişir mi Sibiryalı
Buzlar kraliçesiyle?
Ve sevişmesinin
Tam ortasında kim bilir
Hangi cehennem zebanisi
Gelip karşısına dikilir?

Sibirya'da yaz

Stalin mi, Beria mı?
Acaba Sibiryalının sevinci
Hep kesik-kesik midir?

Stalin korkudur, ölümdür
Kötülüğün kendisidir
Stalin sürgün, Stalin zulüm
Stalin Sibiryalıların
Gardiyanı, Azrail'idir.

Ahh, heyhat!
Belki de orada
İnsanların
Yaşamı, hayalleri
Düşleri bile
Kendilerine ait değildir.

02.07.2012 Yol

Sibirya orman-su

HAZİRAN ORTASI SİBİRYA SABAHI

Haziran ortasıydı
Uykudaydı kompartımanım
Gecenin saat 03.30'unda
Bir Sibirya sabahına uyandım.

Sisler puslar arasında
Transsibirsk treninde
Gözlerimi açtım, ovaladım
Dışarılara baktım güneşi aradım.
Güneşi bulamadım.

Sibirya'da sabah

Kalktım
Vagonun başındaki ocaktan
Kahve için sıcak su aldım...
Dönüp oturdum, pencere kenarına
Yine Güneşi aradım.

Tren yaklaşırken bir köye
Evinden çıkmakta olan
Bir kadına rastladım.

Sibirya'da orman içinde bir köy

Çıkıyordu küçücük basık
Ve basit ahşap evinden

Dağınık sarı saçlarla çevrili
Uykulu yüzü asık
Ve iri memeleri sarkık
Boncuk mavi bakışlı bir kadın...

Bürünmüş ceketini sıkıca
İneğini çayıra götürüyordu.
Güneşsiz bir sabahta
Güneşi değil
Geçimi düşünüyordu.

Haziran başı Sibiry'a'da doğa

Haziran başı Sibirya'da
Bahar yeni başlıyor
Tabiat kuduruyordu.
Güneş de çıkmış artık ortaya
Ormanın üstünde yükseliyordu.

Kır çiçekleri çayırda
Bahar türküleri söylüyor
Ormana gülümsüyordu.
Kadın salt soğğun farkında
Çayırı, çiçeği görmüyor
Ormanın türküsünü duymuyordu.

Sibirya'da bir köy

Kahvemi doldurup oturdum
Dayandım kompartımanın duvarına.
İnsanlar ne yapıyor
Nerelerde nasıl yaşıyor
Ya da nasıl bakıyor yaşama
Giden trenin penceresinden
Puslu camların arkasından
Seyrediyorum uzaktan uzağa.

Oysa hızla giden
Bir trenin penceresinden
Yaşananların dışarıda
Ne kadar varabilirim ki farkına?

03.07.2012 Yol

OMSK

Omsk'a varınca önce akşam Ufa'ya gitmek için bir bilet almak istedim. Geceyi Trende geçirip Ufa'da kalmayı hesap ediyordum. Fakat akşam treninde ekonomik bilet yoktu. Burada otelde kalmak kupe bilet farkından daha uygun olacaktı.

Onun için bir anda fikir değiştirip, yarın öğleden sonra için Ufa'ya bilet istedim. Kadın 3.45 iyi mi dedi. İyi dedim. Omsk saatiyle 6.45'di. Omsk'u bu gün ve yarın akşama kadar rahatça gezerim diyordum.

Omsk Vakzalı

Bileti aldıktan sonra orada görevli birisine yakında uygun bir otel sordum. Vakzalı üçüncü katında otel olduğunu söyledi. Çıktım fiyat da uygundu, 1200 ruble. Fakat iki kişi kalacaksınız dedi. Eh bir de böylesini deneyelim deyip razı oldum. Zaten otelde yalnızca yolcu olanlar biletlerini göstererek kalabiliyordu.

Omsk ve İrtiş Nehri

Otele yerleşir yerleşmez banyoya geçerek tüm kirli çamaşırları yıkadım. Çünkü artık gittiğim otellerde akşam girip sabah çıktığım için kuruma vakti olmuyordu. Burada yarın akşama kadar kurur diye düşündüm.

Ayrıca gezmek için de zamanım da boldu. Öğleye kadar, çamaşır, duş ve yemek hepsini halledip 12.00’de geziye çıktım. Vakzalin arkasından ilerleyerek, 300 metre kadar gidince çok büyük bir sokak pazarına çıktım. Sokaklara yayılan satıcı kadınlar burada genellikle beyaz Avrupalıydı.

Dünya fark, çeşit

Ve yine İrkutsk ve Novosibirsk’ten farklı olarak burada meyve sebze fiyatları yarı yarıya daha ucuzdu. Arada az sayıdaki erkek satıcı ise Asya kökenli olup bunların yanına giderek direkt Dıva’ mısın, Özbek misin, diyebiliyordum. Dıva teşhisinde hemen hiç şaşırmasam da, diğerleri değişebiliyordu.

KENTİN KİMLİĞİ

Limanları ve plajlarıyla
Bir milyon iki yüz bin nüfusuyla
Muhteşem bir şehir Omsk
Güneybatı Sibirya’da
İrtiş Nehrinin iki yakasında

Tohum satan bir Özbek ile biraz sohbet ettim. Burada Özbek ve Tacik çok dedi. Kazak, Azeri ve Kırgız da biraz var dedi. Özbek bir kızdan biraz sebze meyve aldım. Sohbet ettik, Türk olmayı kabul etmedi, “Biz Türk değil, Özbek’iz” dedi.

İrtiş Nehrinde limanlar

Buradan ileri devam edince İrtiş kıyısında Liman'a vardım. Limandan sağa dönerek İrtiş boyunca ilerledim. Burada İrtiş Novosibirsk'teki Obi'den daha büyüktü. İçinde çok büyük adalar vardı.

OMSK VE İRTİŞ

İrtiş nehir değil, bir deniz
Sayısız limanları adaları
Cıvıl cıvıl istasyon civarı.

Omsk Batı Sibirya'nın merkezi
Modern bir dünya şehri
Yok, Avrupa kentlerinden bir eksiği. 03.07.2012 Omsk

Obi ve İrtiş

Asya'nın en uzun akarsularından olan Obi Nehrinin uzunluğu 3650 kilometredir. Fakat onun kolu olan İrtiş Nehrinden başlayarak ölçüldüğünde uzunluğu 5400 kilometreyi bulur.

İrtiş Nehri ise 2450 kilometre uzunluğuyla dünyanın en uzun nehir kolu olup ikincisi ABD'de Missori'dir. Su toplama havzası ise Türkiye'nin iki katından fazladır. Büyük bölümü Kazakistan'da kalan İrtiş'i ilk kez Semey'de görmüş ve hayran kalmıştım. Orada da içinde adalar olan büyük bir nehirdi.

İrtiş Nehri deniz gibi

Limanın önündeki adanın büyüklüğü ve ondan sonraki adanın genişlik ve uzunluğu karşısında hayrete düşerken ileride içine şehir

kurulmuş, yolları sokakları ve hatta fabrikaları olan adayı görünce şaşırp kaldım.

OMSK İRTİŞ'İN KENTİ

Omsk karasal bir iklimde
Sibirya Avrupa bağlantısı üzerinde.
Omsk Oblastı'nın başkenti
Güzelliğidir en önemli özelliği.

Omsk ve İrtiş kıyısındaki nehir plajları

Batı Sibirya'nın merkezi
Moskova'ya 2550 kilometre
Meşhur altın madenleri
Ulaşımı, ormanları, kerestesi

İrtiş'in liman şehri
İrtiş Omsk'un kalbi

Gerçekten İrtiş muhteşem bir nehir. Kazakistan'dan Rusya'ya girişte Semey'de de İrtiş'in büyüklüğü karşısında şaşırmıştım ki buraya dek çok daha da büyümüş.

İrtiş kıyısında ince kum nehir plajı

Ve zaten asıl nehrin adı neden İrtiş değil de Obi'dir bunu da anlayabilmiş değilim. Çünkü İrtiş daha uzun ve daha büyük. Obi ile birleşmeden önce İşim ve Tobol ırmaklarını da alıyor. Doğrusu İrtiş'in bundan sonra Obi ile birleşmesini görmek isterdim.

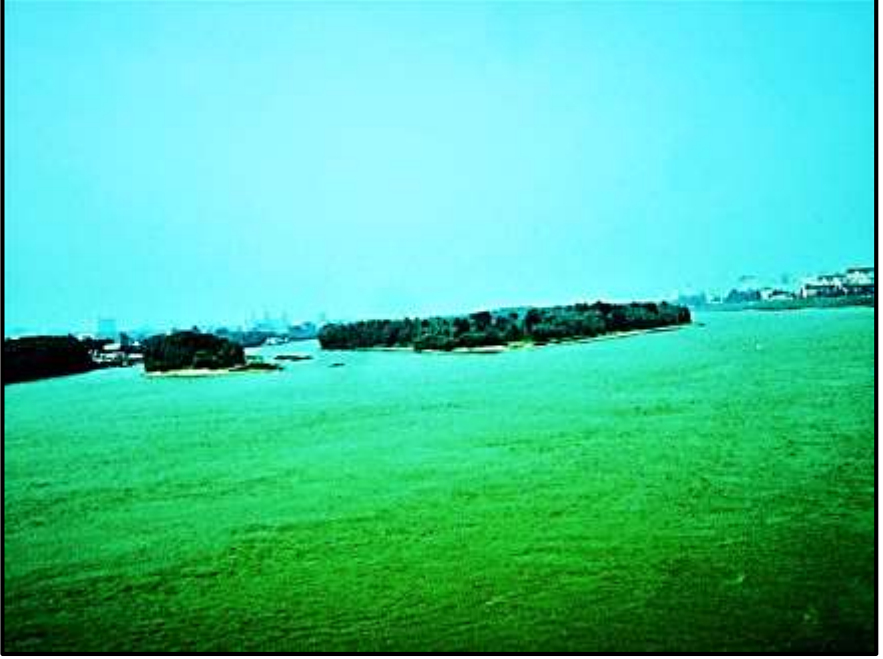
İrtiş Obi'nin en büyük kolu
Semey, Pavlador, Omsk
Öskemek, Tara, Tobolsk şehirleri
İrtiş kıyısında kurulu.

Omsk'ta İrtiş nehri kıyısında plajlar

Omsk'ta 12.00'den 20.00 kadar rastgele ama genellikle İrtiş çevresinde gezdim. Arada içerelelere girip çıktım. Omsk'ta Novosibirsk gibi düz bir arazide ve nehrin kenarında kurulmuş. Ama düz ve geniş arazide dağılıp gitmiş denilebilir. Burası Batı Sibirya'nın kalbi. Bölgenin zenginliklerinin toplanıp tren ve gemilerle batıya aktarıldığı bir merkez. İrkutsk ve Krasnoyarsk Orta Sibirya'nın merkezleri.

Omsk Batı Sibirya'nın, Novosibirsk ise bunların ve Tüm Transsibirskin merkezi durumunda.

İrtiş Nehrinin içinde adalar

Omsk'ta da kıyı ile ada arasındaki köprüde yürüdüm. İrtiş'in üçe bölünerek kıyı ile adalar arasında akışını izledim. Bir tarafında yani daha büyük ada tarafında yat limanı var. Bir yanında plajı var. İnsanlar suya giriyor güneşliyor.

Obi Nehrinin kendinden uzun kolu
İrtiş, kat ettikten sonra
İki bin dört yüz elli kilometre yolu
Boşaltır Obi Nehrine taşıdığı suyu.

Bu suya nasıl girilir, Sibirya’da sular buz gibidir diyordum. Kıyıya inip elimi suya soktum. Hayret, su hiç de soğuk değildi. Çünkü geceler çok kısa ve güneşlenme süresi çok uzundu.

Bu mevsim güneşi kapışma mevsimi. Şişman bir kadın soyunmuş mayosuyla parkta bir sandalyeye oturmuş güneşliyor. Çoğu da açık giyinerek güneşten faydalanmaya çalışıyor.

Burada turist otelin önünden geçerek İrtiş’e dökülen daha küçük bir su üzerinde gezi teknesi gibi gemiler gördüm. Adam Moskova, Moskova diye bağıırıyordu. Hani buradan böyle bir gemiyle Moskova yolculuğu şahane olurdu sanıyorum.

İrtiş’e dökülen bir akarsu üzerinde ulaşım yapılıyor.

Buradan içeri girip epeyce dolaştıktan sonra saat 20.00’de vakzal yazan bir otobüsle otele döndüm.

Omsk istasyonunun arkasında sızmış insanlar

Otele dönünce oda arkadaşım askerden dönen Daniyela sabah bıraktığım gibi hiç dışarı çıkmadan yatıyor kitap okuyordu. Habarovsk’ta askerliği bitirmiş evine dönüyordu. Otelde yarım saat kadar uzanıp dinlendikten sonra tekrar dışarı çıktım.

Bu kez limanın sol tarafına doğru yürüdüm. Buradaki köprüden karşıya geçerek Şehrin o bölümlerini görmek istiyordum. Ama köprüye gelince yalnız trenlere ait olduğunu görüp, akşam için biraz

erzak olarak geri döndüm. İstasyonun arkasındaki otobüs durağında iki genç sızmış yatıyordu.

Yarın akşam gideceğim düşüncesiyle geç yatmışım. Fakat sabah saat 03.10'da otele görevli kadın gelip uyandırdı. Bana Poyezd, poyezt (tren, tren) diyor, ısrarla bir şeyler anlatıyor, hemen toparlanıp çıkmam gerektiğini işaret ediyordu.

Nehirde vinç görünen her yer liman

Ben de neden, benim trenim veçer, veçer (akşam,akşam) diye ısrar ediyordum. Beni çıkarıp otele yeni müşteri mi alacak acaba diyordum. Bileti istedi verdim. Bilete bakıp tekrar ısrarla kalk toparlan çık işaretleri yaptı. Denıyla'ya anlattı.

Denyyla da onu onaylar biçimde bir şeyler söyleyip işaretler yaptı, ama ben emindim akşam gideceğimden. Kadın bu kez elinde sözlükle geldi. Poyezd diyerek sözlükte ‘gelmek’ sözcüğünü gösterince, bilete bir de ben baktım 03.45 yazıyordu. Saate baktım 3.20 idi. Can havliyle ne bulduysam çantalara rasgele doldurup yüzümü bile yıkamadan çıktım.

Omsk

Bunca trenin arasında treni bulup yetişmem de olanaksızdı. Onun için bir görevliye bileti gösterdim. O işaretle anlatmaya başlayınca “Ruski net” deyip eline yapıştım. Adam çaresiz önüme düşüp

trene götürdü beni. İyi ki tren yakın bir perondaymış. Ne alt geçit ne üst geçit geçip tren aramadık. Ama güç bela yetiştim.

Omsk'ta park

Doğrusu böyle bir hataya nasıl düştüğümü anlayamadım. Çünkü bilet alırken kassadaki kadın saatleri gösterdi ve 03.45 trenini ben kendim tercih etmişim. Orada üç kırk beşi öğleden sonra düşünmek gibi bir anlık dalgınlık, demek ki yeniden düşünmemi de engelledi, ya da artık çok yoruldum ve sağlıklı düşünmemeye başladım gibi kaygılar içinde trene yerleştim.

Tren tam saatinde 03.45'te hareket etti. Omsk saati sabahın 06.45'şiydi.

OMSK'TAN UFA'YA

Kompartımda 2 erkek 4 bayan 6 kişiyiz. Bayanlar genç kızlar ve belki de üniversite öğrencisi olabilir. Bay ise orta yaşlı bir Rus, içip içip uyuyor. Biz en son vagonuz. Çünkü biz ileride sanıyorum Kurgan'da, Trans Sibirsk hattından güney hattına ayrılacağız.

Zaten bizden önce sıralı 15 vagon var. Bizim vagonun numarası ise 20. Bizden önceki yani 15 nolu vagona askere giden Dıva çocuklar var. Ben fotoğraf çekmek için genellikle o vagonun sigara içme bölümüne gittikçe görüşüyoruz.

Omsk'tan çıkış

Sürekli sigara içmelerinden rahatsız olsam da fotoğraf çekebileceğim açık pencere yalnızca burada var. Sol taraftan fotoğraf çekmek istediğim zaman ise bunun içinde tuvaletin karşı penceresine gidiyorum. Yani ikisi de kötü.

DÜNYA FARK, ÇEŞİT

Nice nehirler gördüm deniz gibi
Nice denizler gördüm lacivert, mavi...
Denizler türkuaz yeşili, denizler gri
Nice okyanuslar gördüm, bulut dolu içi.

Sibiry kırsalı

Okyanuslar içerken grubun renklerini
Hayran ve hayretler içinde düşündüm
Dünya nasıl sığdırabilmiş içine
Bu kadar farkı, bunca rengi ve eşidi. Omsk 2012

İNSANA DAR DÜNYA
Bakıyorum Sibirya’da
iek, orman, su
Nasıl da anlaşıyor?
Ve birbirini
Nasıl da tamamlıyordu?
İnsanlar neyi paylaşamıyor
Neden savaşıyordu?

Sibirya’da orman

Bakıyorum çiçek, orman, kuş
Hayvan, börtü-böcek, çıyan
Hep birlikte mutlu yaşıyor da
Neden mutsuzdu insan?

Sibirya kırsalından

Kocaman dağlar, denizler
Göller, ovalar, nehirler
Bu dünyaya nasıl sığıyordu?
Ve neden bu dünya
Tek bir insana bile dar geliyordu?
Neden insan her şeyi yok ediyor
İnsan dünyanın
Virüsü, mikrobu muydu? 03.07.2012 Yol

İskul'da 5-6 tane treninin geçmesini bekledik. Sanıyorum 40 dakika kadar bekledikten sonra saat 07.00'de hareket ettik. Sibirya ormanı, suları, çiçekli çayırları ve yaz ortasında bahar tazeliğiyle akıp gidiyor ya da biz bu güzelliklerin içinden geçip gidiyorduk.

Sibirya'da köy

SİBİRYADA BİR EV

Sibirya'da ormanın

Çayırlara karışan

Dalgalı bir düzlüğünde

Bak şimdi

Şu teneke çatılı
Ahşap evden çıkan
Kırmızı fesli
Koca göbekli bir adam.

Sibiry'a'dan bir görüntü

Ve arkasında sarı saçlı
İncecik bacakları
Taranmamış saçları
Gözlerinde çapakları
Bir çocuk koşup
Ona yetişmeye çalışan.

Haziranda Sibirya çiçek tarlası gibi

Doğa çılgın bir yolculuğa çıkmış
Gelincikler, çiğdemler
Renkten renge giriyor çiçekler
Haziranda Sibirya'da
Çiçek tarlası gibi her yer.

Fakat çocuk fark etmiyor bunları
O sıkıntılı ve kararsız
Geri geri gidiyor adımları.
Durgun ve umarsız çocuk

Yok çünkü

Oynayacak arkadaşları. 04.07.2012 Yol

Saat 07.45'te de Kazakistan'a girdik. Kazak polisini görmek için, bilet alırken kuzeyde İşim hattından gitmeyi bile istemiş-tim, ama Ufa'ya yalnızca Transsibirsk hattından gidiliyormuş. Onun için zorunlu kabul ettim.

Fakat korktuğum gibi olmadı. Rus treni olunca Kazak polisi trene giremedi. Sanki Rusya topraklarında yol alıyormuşuz gibi, Kazakistan'a giriş çıkış ve gümrük işlemi yapılmadan devam ettik.

Petropavlosk tren istasyonu (Kazakistan)

Saat 09.00 civarında Kazakistan'ın buradaki büyük kentlerinden birisi olan Petropavlosk'a geldik. Burada tren 30 dakika kaldı. Fakat transit geçiş olduğu için vagonun kapıları açılmadı. Koca şapkalı Kazak polisleri de aşağıdan seyretmekle yetindiler. Hani Petropavlosk'un Kazakistan şehri olduğunu bilmeseniz bile, istasyondaki insanlar ve davranışları burası Rusya değil dedirtecek kadar kendini açıklıyordu.

Sibiry Kırsalından

Satıcı kadınların, vagon pencerelerinden yolculara bakışı, davranışı, havalı kazak polislerinin bunları azarlaması, kadının polisten kaçıp başka bir pencereye yanaşması, polis havalı havalı dolaşırken bunun farkına vardığı halde, yine de önüne gelenlere sanki usulen,

engel olmaya çalışıyormuş gibi bağırıp çağırması her tür kurnazlık ve sahteciliğin özeti gibiydi.

Sanıyorum muhtemelen polis bu satıcı kadınlardan belli bir rüşvet alıp engellemeye çalışıyor numarası yapıyordu. Oysa Kazak ve Kırgız istasyonlarında satıcılar çoğu yerde serbestçe satış yapabiliyordu. Fakat Rusya'da hiçbir istasyonda böyle bir şey görmedim.

Rus istasyonlarında uzun duruşlarda inip aşağıdaki büfelerden ihtiyacını alabilirsin. Böyle pencereden, kapıdan satış, alavere dala vere olmaz, ama kuyrukta beklersin. Sıra gelince de ödemedi, vezneye para yatırır gibi işlem, çok zaman alacağından sana sıra gelmeyebilir. Ama kurnaz, havalı ve ikiyüzlü tavırlar olmaz.

Sibirya kırsalından

Şehir çıkışında İşim Nehrinin üzerinden geçtik. Oldukça büyük bir nehir olmasına rağmen Omsk'taki İrtiş'e göre küçük kalıyordu.

Kazakistan'ın bu bölümlerinde de Sibiry ormanları aynen devam ediyordu. Yalnız buralarda ekili alanlar biraz daha genişlemişti. Kazakistan'dan sonra da yine ekim alanları genişleyerek aynı coğrafya devam etti.

Kurgan'da neredeyse Tarım alanlarının miktarı ormanların miktarına ulaştı. Buralarda ormanın belli bölümleri rüzgâr perdesi olarak bırakılıp içinde binlerce dönümlük tarım alanları açılmış. Genellikle tahıl tarımı ve endüstri bitkileri plantasyon halindeydi.

Tarım alanları

SİBİRYA'DA BİR EV DÜŞLERİM

Bir ev düşlerim Sibirya'da
Kapalı sımsıkı kapıları, pencereleri
Kaplamaş zırh gibi karlar
Üstünde kefen sanki.

Burada yaşam yok
Sanırsın değil mi?

Sibirya'da bir ev

Oysa sıcacık evin içi
Ve gelecek yazın
Hayalleriyle dolu yürekleri.
Dışarısı kar kış olsa da
İçerde hayat çok renkli.

Bilgisayarı televizyonu
Telefonda sevdiği sanatçıların sesi
Örgüsü, dokuması, çocuğun okuması
İnternette Paris defilesi
Aile sıcaklığı komşu samimiyeti
İçeride yaşam, Sibiryaya yeşili.

Orman içinde evler

Akşam kereste fabrikasından
Kömür ocağından
Gemiden, limandan gelen
Aile fertlerinin hikayeleri...
Dünyanın her yerindeki gibi.

Aslında karlar yalnızca bir perde...
Perdenin arkasında
Sahne aynı sahne
Çünkü insan
İnsandır her yerde. 03.07.2012 Sibiryա Treni

Sibiryա orman-su-maden

Kurgan'da da 20 dakika kadar kaldık. Omsk'tan apar topar çıktığımdan suyu otelde unutmuştum ve sabahtan beri susuzdum. Yarım litre su 50 rubleydi. Ama büfedeki görevli benim 500 rubleyi bozamadığından su vermedi. Vagon görevlisi aynı miktarda suyu 40 rubleye verdi. Ama gazlı suydı. Burada saf sudan ziyade gazlı, limonatalı veya çaylı sular vardı.

Doğa için, Sibirya demem yeterlidir sanırım. Yine her tarafta gür ormanlar. Güneşe yetişme yarışındalar.

İçine girilmez sık ormanlar

GÜNEŞ KOMÜNİST

Harcar ömrünü tüm ağaçlar

Güneş sevgisine.

Oysa güneş komünist
Veriyor ışığını
Herkese eşit biçimde.

Sibiry Ormanında Güneşe ulaşma yarışı

Doğa ise kapitalist
Hem de vahşice.
Engelliyor birbirini bencilce
Doğa vahşi bir yarış içinde.

Sibirya'da orman

Namık Kemal diyor ki
Hürriyet, adalet, müsavat...
Adalet mi hürriyet?
Adalet mi müsavat?
Mümkün mü
Eşit olmayana eşitlik

Mümkün m?
Eşit olmayanı eşitlemek?
Güneş komünist...

Kesilenlerin yerinde ince uzun genç ormanlar

r: neden dünya
Düz değil de yuvarlak*
Neden kimi yeri
Güneşe daha yakın
Kimi yeri daha uzak?
Kimi yeri dik
Kimi yeri eğik
Değil mi ki bu bir tuzak?

Belli ki güneş komünist
Sibirya’da orman
Güneşe hücum.
Ve güneş der ki,
Doğa kapitalist
Yoktur bunda
Benim bir suçum.

02.07.2012 Yol

Kurgan

Biz Kurgan’da öndeki vagonlardan ayrıldık. Kurgan büyük bir şehir. Tobol nehri üzerinde limanları da var galiba. Çünkü ilerde

çok sayıda vinçler görünüyor. Çok fazla fabrika bacası da görünüyor. Suyu, ormanı yeşili bol bir şehir.

ORMANDA EŞİTLİK

Ormanda eşitlik
Anlık bir olay değil
Eşitlik bir süreç...
Şimdi gölgede kalsa da
Büyüdüğünde
O da faydalanabilecek
Ona da gülecek güneş.

Sibirya ormanlarından bir görüntü

Sıksın dişini, çalışsın
Doğal seleksiyondan geçerek
Erişsin güneşe...
Çünkü bu /Kıran kırana bir güreş.

Sibirya'dan

Metrekarede 10 tane
Parmak kalınlığında
Boyu beş metre.
Birbirine dayanarak ilerliyorlar
Ykseliyorlar göğe kardeşçe
Dayanabilen yetişecek güneşe.

Güneş girmeyen bir orman

Yetişkin bir akkavağın gölgesinde
Bir çam torusu
Söylenir kendi kendine.
Biz eşit miyiz ki
Sığınırın eşitliğe.
Dünyaya geldiğim günden beri
Koşarım da gökyüzüne
Güneşi göremedim daha
Bu ormanda.

Sibirya'da çiçek

SİBİRYA'DA BİR ÇİÇEKSİN

Sibirya'da bir çiçeksen
Yol uzun, zaman kısa!
Onun için
Çok hızlı yürüyeceksin.
Eylülden önce
Tohuma dönüşüp
Toprağa düşeceksin.
Doğal döngüyü tamamlamadan
Ölmeyeceksin.

Urallara doğru tarım alanları azalırken orman alanları yine çoğaldı. Sık sık göller, göletler su birikintileri alçak tepelerde yerleşimler çok güzel görüntüler oluşturunuyordu. Urallar sık ve gür bir orman tabakasıyla kaplı. Urallar yaşlı yorgun ve yıpranmış tepeler. Dağ değil de bir plato sanki.

Saat 17.22’de Çelyabinsk’e geldik. Çelyabinsk, (Cilabe, Silabe, Celabi) Avrupa ile Asya’yı ve Avrupa Rusya’sı ile Sibirya’yı birbirinden ayıran Ural dağlarının üzerinde Rusya’nın en önemli sanayi ve ulaşım merkezlerinden birisidir. Çelyabinsk Oblastının merkezi olan şehrin nüfusu 1.200 000 kişidir.

Çelyabinsk’te trenler.

Burada 40 dakika kaldık. Şehir fabrika bacaları ve kulelerle başladı. İstasyon ve üst geçitlerden çekimler yaptım. Ekmek domates vs aldım.

SİBİRYA'DA GÜNEŞİ KAYBETMEK

Sibirya'da sisler puslar içinde
Kayıptı güneş...
Acaba ormana mı saklandı?
Baykal'ın derin sularında mı boğuldu?
Yoksa gecenin bir yerlerinde
Uyuya mı kaldı?

Orman arandı
Çayırlar arandı
Gölün yüzü soğuk ve donuktu.

Ben aradım
Pek çok fidan
Ve bin bir çeşit çiçek aradı...
28 Haziran sabahı
Sibirya'da Güneş çıkmadı.

İlgililer İnterpol'e haber saldı
Sibirya'da güneş aranıyordu!
Güneş kayıptı
Acaba dünyaya mı darıldı?

Bir fidan sessiz ve derinden ağladı.
Çünkü bilek kalınlığında
Boyu tam on metre.

Dedim nereye böyle
Acele, acele?
Bu telaş niye?
Dedi “Güneşe.”

Sisli bir Sibiryâ sabahı

Baktım ki fidan
Fidan değil;
Sanki uzun ince
Bir ağıttı güneşe.

28.06.2012 Yol

Sibirya'nın genç ve sık ormanlarından bir görüntü

SİBİRYA SU VE ORMAN

Geçiyorum üzerinden
Bol sulu nehirlerin
Sibirya su ve orman...
Nehirler nehir değil
Deniz sanki...
Ben buralarda deniz aramam.

Sibirya'da orman

Geçiyoruz yine
Sık ve gür
Bir orman okyanusunun içinden
Kurutulmuş balık kokuyor kompartıman
Gidiyoruz güneşin peşinden.

Nihayet parladı güneş
Daha öğleye varmadan...
Sibirya tarım, maden, orman
Sibirya zenginliğine kurban!

Ahh, ne yazık ki:
Dünyanın cennetidir soyulan.

28.07.2012 Yol

Sibirya su-orman (Kızıl'da Yenisey)

Omsk'tan beri sürekli ter atıyorum. Sürekli siliyorum, havluyu karnımda göğsümde gezdiriyorum ama geçmiyor. Bakıyorum başka terleyen de yok. Sorunun bende olduğunu anlıyorum. Bu arada bir parasetamol attım. Ama ter devam ediyordu.

Kurgan'da su alana dek kola, çay ve meyve suyu içmiştim. Üşütmüş olmaktan veya mikrop kapmış olmaktan korkuyordum. Çünkü hayatta hiç bu kadar terlediğimi hatırlamıyorum.

Zamanımın çoğu trenlerde geçiyor ve trenlerde temizlik kuralları tam uygulanamıyordu. Bu yüzden sanırım mikrop kaptım da vücut toksinleri atıyordu.

Sibirya'da orman

23.30'da yattım. 03.00'te vagon görevlisi bayan gelip uyardı. 5 Temmuz saat 03.22'de de Ufa'ya gelmiştik. Sabahın erken saatleri olduğu için iki saat kadar tren istasyonunda beklerken gezi notlarımı yazdım.

Trende yolculuk

Başkurdistan'ın başkenti Ufa'dan sonra yolculuğum genelde başkentlerde devam etti. Tataristan'ın başkenti Kazan, Rusya'nın başkenti Moskova, Ukrayna'nın başkenti Kiev, Romanya'nın başkenti Bükreş ve Bulgaristan'ın başkenti Sofya'yı gezerek İstanbul'a geldim. Ama Sibiry Ufa'da bitmişti.

GEZİNİN KISA DEĞERLENDİRMESİ

BOZKIRDAN AKLIMDA KALANLAR

Bozkırda ne olmak isterdiniz
Ben ne olsam acaba?
Bir ağaç mı dediniz?
Bir ağaç ha!
Yalnız başına...
Hayır, asla...

Kırgız Bozkırları

Yoksa baharda yeşerip
Haziranda solan
Çiçekli bir ot mu olsam
Yazı yağmur beklentisiyle geçiren?
Ot olup, süt olup
Aksam mı?
Bir ineğin memelerinden.

Kazak Bozkırları

Şimdi bu sıcak yazda
Bozkır olmak istemem doğrusu
Bozkır bitkileri
Paylaşıırken aralarında yokluğu

Olabilseydim keşke
Yanmış toprağa bir yudum su.

Bozkır olsam otları kurumuş
Doğa sararıp solmuş.
Toprak olsam susuz
Mecnun gibi yanmış tutuşmuş.
Belki de kendim olmak en iyisi
Seyrederken etrafı
Trenin köşesinde oturmuş.

Kazak bozkırlarından bir görüntü

SİBİRYA'DAN AKLIMDA KALANLAR

Derseniz ki, ne kaldı aklında
Sibiryâ gezisinden
Aratmayan sıcak Akdeniz kıyılarını
Nehir plajlarının ince kumlarında
Suya giren kadınları
Ve bendini yıkmış bir baraj gibi
Her yeri kaplayan ormanları.

Nehir plajları

Sonra Sibiryâ'yı sağıan
Sağıp batıya taşıyan

Nehir gemileri ve limanları.
Devasa gölleri, barajları
Dileklerini çaputlara bağlayan
Budistlerin, Şamanistlerin inançları.

Sibirya'nın doğal dokusu, orman, su, çiçek

Seksen çeşit milletin
Tek bir dilde buluşup anlaşmaları.
Devletlerin ve milliyetçiliğin
Ne menem, ne denli öldürücü
Bir virüs olduğunu kanıtlamaları...

Ve Sibirya'nın doğal ikliminde
Doğayla bütünleşmiş insanları.

Bozkır

MEVSİMLERLE YAŞAM

Baharda bozkır olmak isterdim
Girip kır çiçeklerinin ruhuna
Dolaşmak, çiçeklerin dünyasında.

Yazda Sibirya olmak isterdim
Girmek gizli dehlizlerinden
Ormanların, suların rüyasına.

Kış ı Kahire'de geçirmek isterdim
Piramiplerin gizemli dünyasında
Yaşamak için tarihi, nostalji tadında.

Sonbahar sarı bir sancıdır durağanlığa
Karadeniz'in yayvan yapraklı ormanlarında.
Kanatlanmak için yeni başlangıçlara.

Dilerim son verilerek kan ve gözyaşına
Devletlerin sömürü bataklığının dışında
Her insana ortak bir vatan olur bu dünya.

Sibirya'da ormanlar yakılarak tarım alanları açılmakta

Dilerim son verilerek yapaylığa, ben duygusuna
Doğal bir dürüstlük egemen olur insanlığa
Barış içinde pasaportsuz gezer insanlar orada.

SİBİRYA'DA MUTLULUK

Orman, nehir, su
Çıkarsız ve dürüst görevlerinde...
Çünkü doğal bir sorumluluk
Yaşam onların üzerinde.

Sibirya'da orman ve kereste

SİBİRYA'DA NE OLSAM
Bunca gezip dolaştıktan sonra
Şimdi size sorsam
Ne olmak isterdiniz Sibirya'da
Ya da ben ne olsam?

Biliyorum ilk aklınıza gelen
Sibirya'nın ıssızlığına inat
Bir koro uyumuyla yükselen
Orman okyanusuna üye olmak.

Ama ağaç olmak
Çiçekli çayırarda sarmaşıkların
Ve köklerin yere bağladığı
Durduğun yerde durmak.

Gezmeden edemem ben
Bana göre değil
Bir yere çakılıp kalmak.

Obi'de bir gemiye mi takılsam
Yenisey'de bir balık mı olsam?
Yoksa buzların üstünde
Köpeklerin çektiği bir kızak
Ya da kızakta
Bir Yakut mu olsam?

En iyisi
Sibirya'da da
Bozkırda olduğu gibi
Bir tren mi olsam yine?

Çünkü tren bir kanat
Şaha kalkmış bir at
Benim içimde.

Sibiry trenleri

Bir meczup gibi
Sürüklenirim de trenlerle
Yine de bitmez merak beynimde.

Dalmak geliyor içimden
Dağları delip geçen bir tünel gibi

Sibirya'nın en gizemli köşelerine.
Sular buz tutunca nehirlerde
Kızaklarla gitmek isterim
Trenlerin gitmediğı yerlere.

Sibirya

SONSÖZ

GEZGİN DER Kİ

Gezmek benim kaderim
Kaderimin peşinden giderim.
Benim en büyük zenginliğim
Gezdiğim ülkeler
Gördüğüm insanlar
Ben onlarla bütünleşirim...
Büyür, büyülenir, yenilenirim
Gezmek benim karakterim.

Gerekirse bir derviş, bir seyyah olur
Alırım elime tespihimle asamı
Salarım sakallarımı
Giyerim hırkamı

Asarım boynuma azık torbamı
Gezerim diyar diyar
Yedi iklim dört bucağı...
Olsam da yetmişlik bir ihtiyar.

04.07.2012 Çelyabinsk

SON